

A végtelenben található párhuzamok problémakörének felfejtése köré rendezte Danyi Zoltán a *Párhuzamok, flamingóval* című kötetének elbeszéléseit. Ezzel – mármint a bevezető mondattal – két újabb probléma körbejárása előtt nyílik lehetőség, az egyik a *végtelenként*, a másik pedig az *elbeszélés*-ként nevezhető meg. A végtelen(ség) kategóriáját külön tárgyalja a matematika, a teológia, a filozófia, s nem egy alkalommal az irodalom is. Danyi Zoltán könyve kapcsán egyik diszciplína végtelenség-definíciójáról se érdemes külön szót ejteni, inkább azon meg-

Fekete J. József 85

MINTHA MÉGIS TÖRTÉNHETNE VALAMI

Danyi Zoltán:
Párhuzamok, flamingóval.
Fejezetek egy regényből

győződésünknek hangot adni, hogy a végtelen, mint a mérhetetlenül nagy, vagy éppen önmagába visszatérő, de mindenképpen kezdet és vég nélküli tér- és időbeli kiterjedések fogalma a józan elme számára teljesen irracionális, ugyanis semmiféle percepció által meg nem tapasztalható, a képzeletnek olyan szüleménye, ami voltaképpen elképzelhetetlen, fizikai szemmel nem érzékelhető imagináció, másfelől az emberi lét végességével szembeállított kategóriaként szinte immorális tartalmú feltételezés, a hívő ember számára ugyanakkor a fizikai léten túli transzcendencia megképződése. Vagyis amennyire valószínűtlennek érezzük a végtelen realitását, annyira valóságos, sőt, tapasztalati tényként is tétélezhetjük. Ha jól értem, Danyi Zoltán végtelenség-fogalma Möbius-szalaghoz hasonlatos, önmagába visszatérő felületként, vagy még inkább sorozataként, Deleuze-féle nyitott szeriálitásként írható le, amelyben a sorozathoz tartozás határozza meg a dolgok – személyek – egymás iránti viszonyát. Ez esetben biztosabb dolognak nevezni a történéseket, cselekedeteket, mint interperszonális kapcsolatokat említeni, mert az elbeszélés által létrehozott, a személyes kapcsolatok meglétére, még inkább hiányukra mutató szimulákrum éppen a dolgoknak a szeriális ismétlődésében megjelenése által emlékeztet a párhuzamoknak a végtelenben történő találkozására, arra, hogy a világon voltaképpen minden összefügg mindennel, minden ok és okozat is egyszerre, és ezen oksági kontinuitáson belül minden folytonosan, de önnön határozott egyediségében megismétlődik, és akkor is a végtelen eleme marad, ha szekvenciaként, a sorozat szerkezeti részeinek kapcsolódási sorrendjeként, vagy a sorozatot képező térszelvényként és időszelteként jelenik meg az elbeszélésben.

Vagyis az elbeszélésekben. Azért van szükség többes számra, mert a kötet a *Fejezetek egy regényből* alcím ellenére különálló elbeszélésekből tevődik össze. Az alcím nem a könyv eladhatóságát növelő marketingfogás szüleménye, hanem a sorozat-elméletbe illeszkedő szerzői meghatározás. A kötetben szereplő elbeszélések egy része ugyan korábban már megjelent különböző helyeken, itt viszont részben átdolgozva kapott helyet, megteremtve egy látszólag majdani, de ténylegesen teljes értékű szimulákrumként máris létező regényt. Ennek a regénynek kerete is van, az első és utolsó elbeszélés szereplőjének személye – története – fűzi össze a két szélső szöveget, ennek ellenére hiányzik a regény vége. A vége felől szemlélve pedig kezdete sincs. Mindkét irányban nyitott. Az elbeszélések által létrehozott regényszerkezet tehát mindkét irányban újabb sorozatok meglétére utal. Viszont az elbeszélések szereplőinek, ritkábban cselekvőinek, mint inkább olyanoknak, akikkel megtörténik valami, vagy éppen csak részei a replikálódó, a sorozatban elhelyezett metszeteknek, a magánvilága áthatol egymásba, másként szólva: párhuzamaik találkoznak az elbeszélés-kötet kétirányú nyitottsága által teremtett, önmagába visszatérő végtelenben. Annak ellenére, hogy nagy valószínűséggel ezek a szereplők térben akár nagyon is távol létezhetnek egymástól. Egyfajta időbeliség összekapcsolja őket, vélhetően azonos időben történik velük az, amit az író elbeszél, mert mindegyikük esetében tapasztalható a szinkronicitás. Nem jungi kategóriaként, sorsfordító pillanatként értelmezve a terminust, hanem inkább az anyagi világ és az emberi tudat egymásra hatását értve alatta. De ezotérikus értelmezés szerint magyarázhatjuk úgy is, hogy a szereplőkkel mindig éppen az történik, ami már valahol előre meg van írva számukra, és ennek az előre megírt történetnek a szereplői egy és ugyanazon a lapon szerepelnek abban a feltételezett, ismeretlen „könyvben”. A szereplők neve a magyar fülnek idegenül cseng, az én-elbeszélőnek nincs is neve, vagyis az olvasó nem szerez róla tudomást, de ettől élhetnek bárhol, léttérüket nem nevezi meg az elbeszélő. Kivéve a fotós Dominikét, aki németországi és lengyelországi lakásai közt ingázik (a lengyelek uniós csatlakozását követően), illetve egy szállodapincér keresztneve is német nyelvterületre utalhat. Dominik és az én-elbeszélő tere szorosan érintkezik, akár csak egy másik (epizodista) szereplő, Delega és az én-elbeszélő tere is, mert a nevenincs első személyű, belső fokalizációjú elbeszélő az egyiktől lop, a másiknak elad. Az se lenne meglepő, ha az én-elbeszélő az olvasó vonta párhuzamokban rámon-tírozódna a keretelbeszélésekben szereplő Emirew figurájára, az meg tény, hogy az én-elbeszélőnek valami köze van Delega barátnőjéhez, Mareetához, de a viszony mibenlétéről semmit nem tud meg az olvasó. A különálló elbeszélések szereplői természetesen történeteiken belül azonos téridőben léteznek.

Személyes kapcsolataik érzelem nélküliek, az interperszonális elidegenedés már-már abszurdnak tűnő jeleneteket generál, az elbeszélés is inkább látványt idéz, mint történetet mond. Az elbeszélő cselekvés-szegmentumokat ír le, részleteket nagyít ki, szelvényekre bontja a mozgást, közben folyton fékez, lassít, az idő szinte elnyúlik az elbeszélés síkjá felett, a szereplők hol közelebb, hol távolabb kerülnek egymástól, ám érzelmi kapcsolatuk feltáratlan marad, vagy felületes jellegre utal, csupán gyorsan kihunyó nemi inger fut át egyes szereplőkön, ami ugyanolyan eseménytelenül hagyja el testüket, miként felbukkant bennük.

Az első személyű elbeszélő a buddhizmus, a zen, a jóga szellemében él, és a regényíró mintha ennek az én-elbeszélőnek a „nagyvonalú feleslegességről”, a „szigorú felügyelet alatt tartott kihágásról”, a birtoklásról, a szépségről, a kíméletlenségről vallott megnyilatkozásait illusztrálná történeteiben. A szerző ennek az én-elbeszélőnek a doppelgängereként ábrázolja a fotóművész Dominikot. Mindketten „mérnöki pontossággal kiszámított, szigorúan fegyelmezett napirend” szerint élnek, de amíg az én-elbeszélő lehullott leveleket gyűjt, odahaza megszártítja, majd visszaviszi őket azon fák alá, amelyek alatt találta őket, hogy ideiglenes gyűjtésével is minél kevésbé avatkozzon be a világ harmónijába, addig Dominik különcöködik, márkás és drága dolgokkal veszi körül magát. Az én-elbeszélő kitartó gyakorlással igyekszik megtisztítani érzelmeit, kötődéseit, hogy az általa felismert általános igazság szellemében élhessen, de túl messzire megy, megtisztítás helyett szinte kiöli érzelmeit és egóját, ami személyi kapcsolatai rovására megy, barátai nem tartják normálisnak és eltávolodnak tőle. Dominik mindent megkap, amit megkíván, belőle a csömör öli ki a vágyat, a nemit és a birtoklásit egyaránt, noha ebben vélhetően ludas az én-elbeszélő, aki létszemléletük megváltoztatása érdekében olyan tárgyakat tulajdonít el különböző személyektől, amelyek hiánya sorsfordulatot idézhet elő azoknál. Így Dominik a legjobban sikerült aktjai negatívjainak elvesztése után már nem fotóz nőket, sem arccokat, csak a pusztulás tárgyi mementóit. Saját Möbius-szalagjuk egyetlen, de csavart síkján haladva voltaképpen mindketten ugyanoda jutnak, még ha magatartásformájuk továbbra is különbözik, egymástól szögesen eltérő irányból érkeznek, vagyis párhuzamosaik végül találkoznak, „a rend helyreállítja önmagát” úgy a fák alá visszahelyezett levelek, mint a fotókon megörökített málladozó vakolat, leomló falak, a világ öngyógyítása dokumentálásának révén. A kisiklott, félre- és szétcsúszott életek, mint amilyen Delegáé, Mareetáé, Falkiste-é, Lucyé, Emirewé nem reparálják meg magukat, életük során nem hozzák helyre a sorsukat. Hiszen se életük, se sorsuk nem maga a sorozat, a nyitott szerialitás, hanem csak a sorozathoz tartozó elemek logikai

koherenciájának megképződése, belehelyeződés a végtelen folytonosságába, amit Dominik revelációként ért meg: „Soha nem szűnő, örökös áramlás az egész, nincs kezdete és nincs vége semminek. Nincsenek határok sem a térben, sem az időben, nincsenek percek vagy ezredmásodpercek. Csak egyöntetű hömpölygés van, ebben történik minden, ebben a végtelen hosszúra nyúló örök jelenben.” Falkiste és társai folytonosságként megélt világában minden lélektelen, rideg és idegen. A létezés súlyának cipelésében, a semmire támaszkodás erőfeszítésében elfáradt világukat az elbeszélő „bágyadt” színvilággal veszi körül, olyan árnyalatokkal, mint a hervadt ibolya, az erőtlen mályva. Viszont ennek a világnak van egy kíméletlenül nyomuló szelete is, amihez acélszürkét és metáلكéket rendel az elbeszélő. A nyúlszürke és a simogató pasztell pedig mintha nem is ehhez a világhoz tartozna.

A kötet leghatásosabb fejezete az *Oltárt emelni a szívnek*, mert erősen jelképes, áttételes, ugyanakkor deklaratív is egyben. A *minden összefügg egymással és a mindenben megszámlálhatatlan lehetőség rejlik* tétélek példázataként olvashatjuk egy faragott oltárkép ekphrasziszát, egy templom, egy önnön pusztulását váró, kifecamodott szárnyú galamb leírását, egy olyan látvány leképzésében, amelynek voltaképpen nem volt egyetlen szemtanúja sem. Ez a remeklés a kötet többi elbeszélésével egyetemben önállóan is megáll, de a regényként olvasott kötetben a sorozatban elhelyeztettség által megváltozott hermeneutikai szituáció kiszélesíti értelmezési lehetőségeit.

Danyi Zoltán két verskötet, ugyanennyi próza- és egy esszékötet után jelentette meg regénye fejezeteit. Eddigi munkáinak ismeretében erős késztetést érezhetünk, hogy a *Párhuzamok, flamingóval* kötet egyik szereplőjében, az én-elbeszélőben önéletrajzi vonásokat lássunk. Persze fiktív alak ő is, akárcsak a saját történeteikben megjelenő többiek is azok, a referenciák és önreferenciák a szöveg szemszögéből érdektelenek, hiszen ők a „képzelt emlékezet” (Brooks Landon) szüleményei. Az viszont kétségtelen, hogy a szerző tanulmányai (Hamvas Béla), fordításai (Powys, Rushdie), olvasmányai (a védáktól és szútráktól Borgesén át Krasznahorkai Lászlóig és tovább), létfilozófiája (zen, jóga) szervesen beépült ebbe a hol a minimalista prózával, hol a posztmodern legjobb hajtásaival kacérkodó, teljesen egyedi műbe. Ami egyebek közt azt a kérdést is felveti, hogy van-e távlata a végtelennek. Nem biztos, hogy Danyi Zoltán a választ is beleírta szelvényregényébe, de a kereső embernek bizonyára érdemes újra nekirugaszkodnia az olvasásának. (*zEtna, Zenta, 2009*)